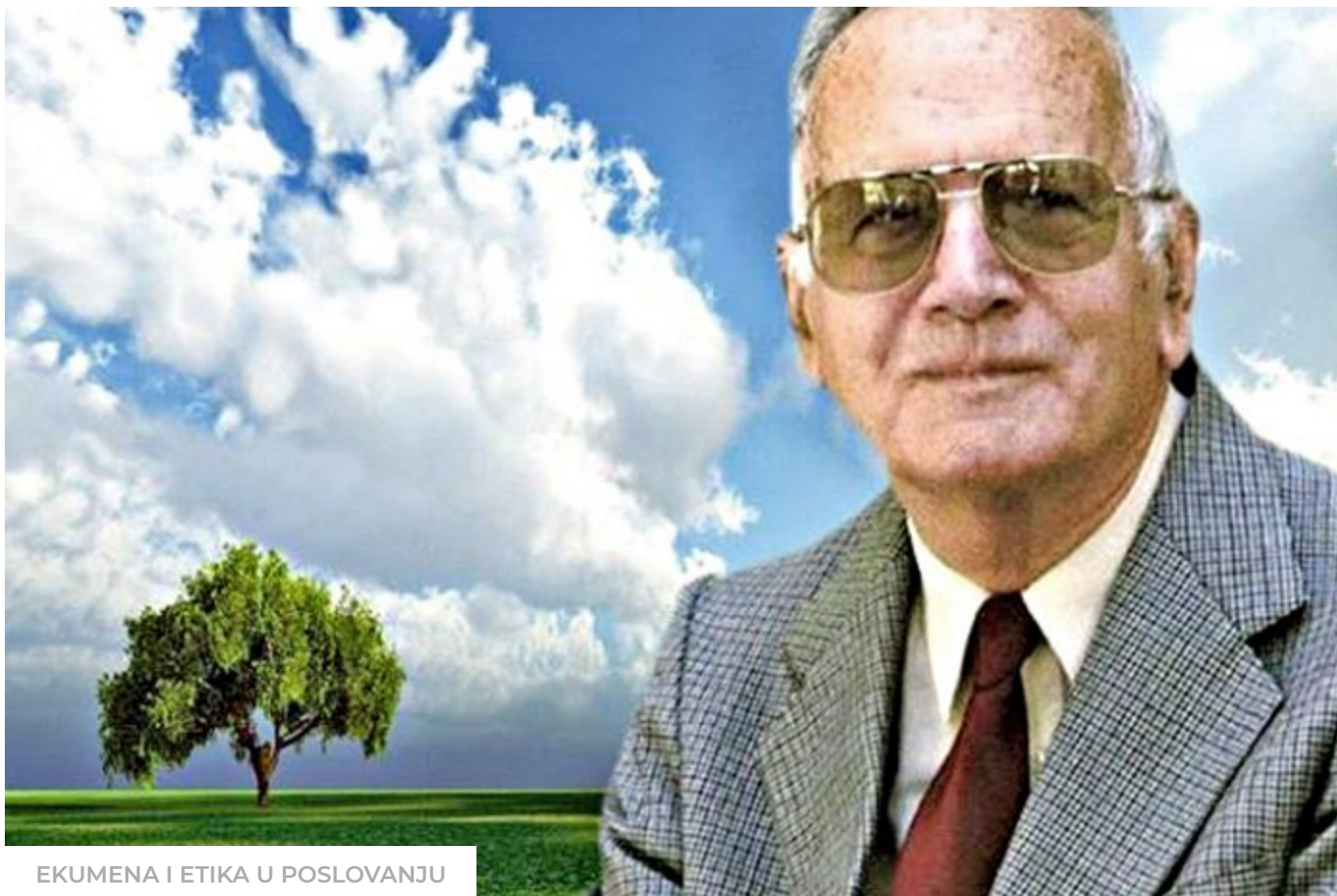

Duh i misao sociologa Željka Mardešića aktualni su i danas

Pretraži ...

EKUMENA I ETIKA U POSLOVANJU

(Dobrota, sloboda, mir, pomirenje, etika, ekumena, dijalog, pravednost – trajne su vrijednosti).

Prošlo je nešto više od petnaest godina od fizičke smrti istaknutog **sociologa Željka Mardešića**. A za kraj ove turbulentne godine vrijedilo je aktualizirati njegove misli i poruke. Na našoj javnoj sceni poznat kao dubinski analitičar hrvatske duhovno-religijske anatomije, Mardešić je prorok naše sadašnjosti i budućnosti. Jer, držim da se neće moći zaobići Mardešićevo ime u analizi naše bliske prošlosti (proteklih četiri pet desetljeća). Stoga misao i duh ovog velikana mogu biti trajna inspiracija u raščišćavanju naše prošlosti i za nove iskorake u budućnosti. A vrijednosti kao što su dobrota, mir, pomirenje, etika, ekumena, dijalog, pravednost – bitna su okosnica probuđenog koncilskog kršćanina.

„Na stranu se mržnje nikada nisam svrstao i ne pamtim da su to baš učinili moji prijatelji. Za mučeništvo – karizmu zacijelo nisam imao, a još manje za političnost. Zato sam Drugi vatikanski koncil dočekao kao oslobođenje, a dijalog kao mogućnost za povećanje ljudskosti u svijetu.Jer u ovom zapamćenom životu zlo nikome nisam zaželio.“, istaknuo je. Od nekoliko zala u hrvatskom društvu detektirao je mržnju kao zlopamćenje te zlosjećanje kao nepomirenu prošlost. To je isticao kolumnama „Odgovornost kršćana za svijet“, objavljivanih u sarajevskom časopisu „Svjetlo riječi“ 2001. – 2004. godine.

No, kršćanstvo koje je živio ovaj sociolog, isključivalo je potpunu mržnju. Umjesto mržnje kršćanstvo nudi mirotvorstvo, kazao je **sociolog Ivan Markešić**, dodavši da je bolje da kršćanstvo nestane nego da nastavi širiti mržnju, jer su svi djeca Božja.

Središnje misli i poruke Željka Mardešića objavljene su i u dokumentarnom filmu HTV-a 2018. godine: „Željko Mardešić – koncilski kršćanin, osoba dijaloga“, autora potpisnika ovog serijala tekstova o Ekumeni i etici u poslovanju.

Nakon pada berlinskog zida, Mardešić proročki jasno detektira podizanje bezbroj novih zidova – povratak na bojovni, feudalni pretkoncilski katolicizam koji se udružuje s

koristoljubivim politikantstvom, ideolozima koji siju mržnju, strah i beznađe. Stoga uporno zagovara dijalog i nastoji biti mirotvorac, za jedne je previše religiozan i katolik, drugima malo katolik i Hrvat, malo spominje Boga, prijateljuje i surađuje sa sumnjivcima. Nije bojovan, dovoljno ne mrzi druge...

Stoga je posebno upozoravao na opraštanje i pomirenje, pozivajući se pritom na poruke Ivana Pavla II na zagrebačkom hipodromu 1994. godine: „Tražiti oprost i sam oprostiti“. „Jer je mirotvorstvo temelj na kojem može opstati jedan narod i njegova država – istaknuo je **dr. Ante Vučković** dodavši da je kršćansko praštanje pravi odgovor na zlo kroz „čišćenje pamćenja“.

A postoje mislioci koji nadilaze okvire svoga vremena te poniru u dubinu i širinu epohe, a svakako jedan od njih je Željko Mardešić čija je osobnost duboko duhovna i dijaloška. Možda je i manje poznato da je Mardešić bio višegodišnji stručni konzultant urednika u emisijama „Ekumena“, „Duhovni izazovi“ i „Mir i dobro“ HTV-a.

Još nekoliko podataka o tom skromnom čovjeku i znanstveniku: rodio se 10. svibnja 1933. godine u Milni na otoku Braču, a preminuo je 26. lipnja 2006. godine u Splitu, u kojem je proveo svoj radni i životni vijek. Po formalnoj vokaciji bio je pravnik, ali je svoje glavne intelektualne potencijale posvetio sociologiji religije (pisao je pod pseudonimom Jakov Jukić). Objavio je sedam knjiga i više stotina znanstvenih članaka. Sudjelovao je u pokretanju triju časopisa: Crkva u svijetu, Mirotvorni izazov i Nova prisutnost. Zbog izuzetnih znanstvenih postignuća Sveučilište u Splitu dodijelilo mu je 2003. godine počasni doktorat.

Posebna pozornost zlu ideologija prošlosti

Među ostalim zlima, Mardešić je upozoravao i na zlo ideologija prošlosti. Naime, u društvu moraju postojati vrednote oko kojih se svi skupljaju, a koje se smatraju neupitnima. No, naša je situacija takva da je ona „antikonsenzusna“.

„Ti sukobi su ideološke naravi, a ideologije se ne mogu pomiriti niti se mogu smiriti. U tom pogledu jedna od glavnih dužnosti mislećih ljudi u Hrvatskoj je da pokušaju izaći iz tog začaranog kruga sukoba dvaju tradicionalnih suprotstavljenih ideologija iz Drugoga svjetskoga rata. To su zapravo dvije hrvatske kalvarije koje umjesto da su se složile negdje na vrhu, one su se pretvorile u dva mača koji se međusobno bore... Imam dojam da se ta situacija pogoršava, jer ako vi imate rat među političarima, a imate ga, onda se taj rat nadovezuje na one protekle ratove. Zato je moje mišljenje da je mir među političarima preduvjet stvaranja prostora za smirivanje memorije prošlosti.“

Devedesetih godina ovaj naš kritičar savjesti govorio je o ekstremizmu, pozivao na razvijanje tolerancije i poštivanju drugačijih mišljenja. „Trebalo smiriti uzavrele krv, treba stišati glasove ekstremista, jer je to najveća i najopasnija pošast hrvatskog bića. A hrvatsko biće zapravo je ranjeno sa sukobom ekstremista.“ Nažalost, u ovim kritikama društvo se prepoznaje i danas.

Stoga u knjizi „Lice i maske svetoga“ predlaže povratak svetome na jedan evanđeoski autentičan način, u skladu sa smjernicama Drugog vatikanskog koncila. U knjizi „Rascjep u svetome“ koja je izišla nakon njegove smrti govori o dijalogu s nevjernicima, ateistima, što je bilo vrlo značajno za to vrijeme.

Otvaranje dijaloga sa ireligioznima bio je veliki zaokret unutar katoličanstva, komentirao je istaknuti **sociolog i suvremenik Srđan Vrcan**. Njegova je teza da je ateizma sastavni dio svijeta, kulturnog svijeta u kojemu mi živimo. Zapravo, dok je vjernika bit će i nevjernika.

Mardešić je bio strašno razočaran što je s demokratskim promjenama crkva potonula u pretkoncilsko vrijeme, primijetio je istaknuti **kršćanski teolog Peter Kuzmič**, dodavši da su toliki ateisti licemjerno postali vjernicima, te su se iz „kockice preselili u katedralu, pa ispada da nemate s kim voditi dijalog“.

Držim da u Hrvatskoj vrijeme Željka Mardešića dolazi, zato što je on prihvatio smjernice Drugog vatikanskog koncila tj. pomirenje crkve sa suvremenim svijetom. Ne stvaranja razdora i podjela sa svijetom, nego otvaranja vrata i razumijevanja sa svijetom. Na sve religije, na sve druge i drugačije, moramo gledati kao na dobro, jer to je put razvoja međureligijskog i međuljudskog dijaloga.

A evanđeosko kršćanstvo koje Mardešić neumorno zagovara jest rubno i skromno kršćanstvo, ali u srcu svijeta „Božjeg ljubljenog a ne prezrenog svijeta. To je koncilsko kršćanstvo malih zajednica, Isusovih učenika i prijatelja koji ne samo kritički opominju nego i prijateljski nude utjehu, dijalog i nadu“. (**dr. Ivan Šarčević, teolog**, urednik „Svjetlo riječi“ Sarajevo 2005.)

„U današnjem hrvatskom društvu nije se uspjelo zamijetiti da kršćani na velika vrata uvode novi duh pravednosti, slobode, mira, pomirenja, solidarnosti i obrane siromašnih –

kritički je tada razmišljao u knjizi „Odgovornost kršćana za svijet“ u izdanju Svjetla riječi. Ali zato su kršćani ušli u neobuzdano natjecanje – da zasjednu u prve redove, prime nezaslužene aplauze, zauzmu bolja mjesta, istaknu nezarađena bogatstva. Nitko od njih nije nikada dao ostavku zbog lažne pretvorbe (sic!), nitko nije osudio nepravdu, nije ustao u korist zapostavljenih samo su se gurali u prve redove na crkvenim slavljenjima i izjavljivali da su veliki katolici.“

Dakle, u postojećim demokratskim društvima (europskog jugoistoka), religija je zauzela značajno mjesto. A najveće su kontroverze u tom procesu što su političke elite postsocijalističkih društava koje su u principu nacionalne elite, posezali vrlo često za religijskim sadržajima da bi legitimirali vlastite političke pozicije, zapravo koristile religiju u političke svrhe. A to je ono što je Mardešić vrlo oštro napadao. O toj zlouporabi vjere često govori i papa Franjo.

„Imate neke grupe katolika koji su nekako uskočili u taj katolicizam, a da nisu pratili ovaj bolni povijesni razvitak crkve do ovog otvaranja Drugog vatikanskog koncila. Oni zamišljaju katoličku crkvu kao neku vrstu političke organizacije koja djeluje po istim principa kao što to djeluje svjetovna organizacija, jasno u tom kontekstu teško mogu shvatiti da im neko kaže – oprostite, pomirite se, a s druge strane temeljni element političkog načina življenja je danas u nas konkurencija, takmičenje i želja da onaj drugi nestane.“

Jednom riječju, prema ovom vizionaru, kršćani ne bi smjeli prešutjeti da su ratne rane još neizliječene a nahrupio kapitalizam bez demokracije. Tržišno gospodarstvo bez pravne države. Tako siromaštvo raste do pravog velikog društvenog nemira a kršćani se ne snalaze. Dapače nerijetko se stječe dojam da svijet želimo samo izmijeniti a da se sami pri tom ne promijenimo.

Jedan njegov suvremenik napisao je za Mardešića da je tih i nježan poput djevojke iz dobra internata, smiren u obzoru i izričaju, netipičan Dalmatinac, koji pripada svijetu mudrosti i meditacijski je ukorijenjen u onostranost.

No, iz svega navedenog, bio je duboki realist koji je živio u tadašnjem ali i današnjem stvarnom svijetu.

Autor: Augustin Bašić Foto: Glas koncila

Prema drugima trebamo postupati onako kako želimo da oni postupaju prema nama“, jedno je od glavnih načela „Deklaracije o svjetskoj etici“ prihvaćenoj na Svjetskom parlamentu religija u Chicagu devedesetih godina. To načelo lajtmotiv je niza tekstova u sklopu projekta *Ekumena i etika u poslovanju*, koji priprema i uređuje Augustin Bašić na multimedijском poslovnom portalu PoslovniFM, a kojeg financijski podržava *Agencija za elektroničke medije kroz projekt novinarske izvrsnosti za 2021. godinu*.

Objavljeno 28. prosinca 2021. Sva prava pridržana PoslovniFM.